

Sør - Østerdal tingrett og**Nord-Østerdal tingrett**

Justis- og beredskapsdepartementet
Sivilavdelingen
Pb. 8005 Dep.
0030 Oslo

Dato 20.mai 2019

FELLES HØRINGSUTTALELSE FRA SØR-ØSTERDAL TINGRETT OG NORD-ØSTERDAL TINGRETT VEDR. DOMSTOLKOMMISJONENS UTREDNING NOU2019:17.

Det vises til fastsatt høringsfrist vedr. Domstolkommisjonens utredning NOU 2019:17 ang. domstolstruktur med foreslåtte nye rettskretser og rettssteder.

Det vises og til departementets forslag av 02.03.2020 om å legge til grunn foreslått struktur, men slik at alle rettssteder skal opprettholdes.

Domstoladministrasjonen har i sin høringsuttalelse prinsipielt sluttet seg til Domstolkommisjonens fremlegg, men subsidiært bl.a foreslått å endre rettskretsen for «Innlandet tingrett» slik at den deles i en østre og en vestre del og at alle rettssteder opprettholdes.

Det vises forøvrig til mediaoppslag av i går vedr. opposisjonen på Stortinget sin «avtale» vedr. det som ligger til grunn for strukturdelen i utredningen om ny domstolstruktur.

Til Domstolkommisjonen ble det fra hhv. Nord-Østerdal tingrett og Sør-Østerdal tingrett inngitt uttalelse datert 19.03.2019. Jeg tillater meg å gjengi hovedtrekkene i uttalelsen til kommisjonen idet beskrivelsen og vurderingene er relevante og må vektlegges under departementets videre arbeide:

Rettskretsen samlet for SOST og NOST omfatter 13 kommuner fra nordre og østre del av Hedmark (fra grensen mot Sør-Trøndelag) ned til og med Åsnes kommune, dvs. rettskretsgrensen i sørøst mot Glåmdal tingrett.

Innenfor den samlede rettskrets for SOST og NOST er det ca. 63000 innbyggere og den omfatter ca. 77% av Hedmark fylke, et areale på ca. 21130 km², tilsvarende ca. fem ganger større enn Østfold fylke og ni ganger større enn Vestfold fylke. I øst følger rettskretsen riksgrensen mot Sverige fra og med Åsnes kommune til og med Engerdal kommune, i nord rettskretsgrensen for Sør-Trøndelag tingrett. Grensen mot Sverige er innenfor den totale rettskretsen på ca. 300 km.

Det er betydelige reiseavstander både nord-sør og øst-vest, dette i det vesentlige to dalføre som går nord-sør.

Historisk var Nord- og Sør-Østerdal sammen med Solør i sin tid ett sorenskriverembete, dette til 1837 da tingrettene ble delt i to tingretter og derved etablering av Nord-Østerdal tingrett på Tynset og fortsatt Sør-Østerdal tingrett i Elverum.

I Skoghøy-utvalgets utredning fra 1999, NOU 1999:22 s. 128 under kap. 7.8.3, er det på s. 128 – 129 sammenfattet hva som var utvalgets vurderinger og anbefalinger om fremtidig domstolstruktur i Hedmark. Under dette ble «Østerdalen distriktrett på Elverum» sett på og anbefalt som en fremtidig domstol for SOST og NOST og med Elverum som rettssted. Den endelige ordning, etter politisk behandling og nedlegging av Solør tingrett, ble at Nord-Østerdal tingrett ble opprettholdt med rettssted på Tynset, og at Sør-Østerdal tingrett med rettssted på Elverum fikk seg tillagt kommunene Våler og Åsnes etter nedleggingen av Solør tingrett.

Som det fremgår av mandatet til domstolkommisjonen skal det bygges på tidligere utredninger, under dette på NOU 1992:22, «Skoghøy-utvalgets utredning», når det ikke er nye eller andre elementer som tilsier noe annet.

Det er min klare vurdering at det ikke er grunnlag for å gjøre endringer i en samlet rettskrets ut over en sammenslåing av Sør-Østerdal tingrett og Nord-Østerdal tingrett. En sammenslått tingrett, som gjerne kan benevnes Østerdalen tingrett, vil med sin samlede rettskrets utgjøre både en naturlig kommunikasjonsmessig og geografisk inndeling med samlet 13 kommuner i østre og nordøstre del av Hedmark, en geografisk stor rettskrets for å betjene våre brukere innen et område som omfatter noe over ca. ¼-deler av hele Hedmark. I forhold til dette vil og en evt. endret rettskretsgrense i sør, ved justering mot Glåmdal tingrett, hverken være naturlig eller hensiktsmessig idet det må vektlegges at Våler kommune (i Hedmark) og Åsnes kommune har vært en del Sør-Østerdal tingsretts rettskrets siden 2002.

Forholdstallene mellom antall tvistesaker, meddomsrettssaker og ene-saker behandlet av domstolene i Hedmark viser og at andel saker som er behandlet av SOST og NOST ligger noe over saksantallet fordelt etter innbygger innen rettskretsene i Hedmark. Statistikken viser med dette at antall saker i all hovedsak følger befolkningstallet innen rettskretsen og ikke eksplisitt tettheten i befolkningen.

Kulturelt og utviklingsmessig har det vært og er det stor likhet mht. de rettslige problemstillinger som kjennetegner tvistesaker av sivilrettslig og strafferettslig art innenfor begge rettskretser, dvs. både innenfor NOST og SOST, og det er intet som tilsier noen grunnleggende endring av dette. Spesielle sakstyper for den samlede rettskrets er saker om fast eiendoms rettsforhold i form av eiendoms- og rettighetstvister, saker knyttet til odelsrett, forskjellige typer skjønn, faunasaker og ikke minst en økende grensekriminalitet i forhold til særlig tollsaker og mobil vinningskriminalitet. Rettskretsen for NOST og SOST omfatter et stort geografisk område hvor det er store likheter i de rettslige problemstillingene innen den «grønne jussen» sammenholdt med hva jordskifteretten arbeider med.

Innenfor NOST sin rettskrets har man og det sørsamiske området i Engerdal. Det fremgår av «DOMSTOLENE 2025», «Strategisk plan for domstolene i Norge», at domstolene skal være «en bruker og utviklingsorientert konfliktløser» hvor en av de grunnleggende forpliktelser er at domstolene og skal ivareta hensynet til samisk språk, kultur og samfunnsliv. Dette betinger konkrete kompetanssmål og utvikling i samsvar med foreliggende krav slik dette nå er nedfelt og utviklet i veileder for behandling av Samiske saker, en veileder utviklet av Samisk forum hvor undertegnede

domstolleder er medlem. Vi har med dette et særansvar for den sørsamiske befolkningen innenfor rettskretsen, et ansvar som må ivaretas og videreføres i tråd med strategisk plan og de forpliktelser som domstolene er bundet av iht. lov og internasjonale forpliktelser.

Fra og med juni 2014, etter at undertegnede tiltrådte ved NOST, ble samarbeidet mellom NOST og SOST utviklet fra et tidligere uformelt samhandlingsprosjekt til en formell samarbeidsavtale slik denne ble signert 09.10.2017. Etter dette ble det initiert og det er nå vedtatt felles ledelse mellom NOST og SOST, formelt etablert ved utnevning av felles leder fra og med 01.11.2018. Etter flere års samarbeide og samhandling ligger alt til rette for en sammenslåing av Nord-Østerdal tingrett og Sør-Østerdal tingrett.

Det vises og til Prop.1 S dens side 66 og 67, med henvisning til Innst. 6 S (2015-2016), mht. grunnlaget for vurderingen av domstolstrukturen og de gode prosesser som i så måte er gjennomført. I så måte vises det til de avklaringer som er foretatt internt ved NOST og SOST og med regionrådene i hhv. Sør-Østerdal og Nord-Østerdal.

Det er en kjensgjerning at NOST og SOST gjennom mange år har hatt meget god drift, i tillegg vært preget av gode arbeidsmiljøer, kompetansebygging og effektiv levering med høy kvalitet. Dette er grunnleggende verdier som er bygd opp gjennom mange år og som må beholdes og videreføres for at domstolene fortsatt kan drives i samsvar med grunnleggende mål og forutsetninger. Domstolene i området har meget stor tillit hos brukerne og aktørene.

Det er i tillegg et faktum at NOST og SOST er attraktive kompetansearbeidsplasser med stor søkermasse både til saksbehandler og dommerstillinger. Regionsentrene Elverum og Tynset evner i tillegg å være de kraftsentrum og utviklingsentra som en rettsstedslokalisering forutsetter. I så måte bidrar domstolene indirekte og til utvikling av kompetansearbeidsplasser med tilbud av bl.a advokattjenester innenfor rettskretsen. Forsviner domstolene i rettskretsen så vil og dette miljøet bli utarmet og på sikt forsvinne.

En samlet domstol i Østerdalen vil både bemanningsmessig, utstyrmessig og lokalitetsmessig være i stand til å møte både dagens og fremtidens krav, hvor vi fortsatt må ha den grunnleggende forutsetning at vi er til for våre brukere i det distrikt vi skal betjene.

Det vises for øvrig til politireformen med det faktum at påtaleenhet Øst innenfor Innlandet politidistrikt ligger i Elverum hvorfra hovedvekten av alle straffesaker for NOST og SOST påtalemessig får sin behandling og aktoreres fra. Det er viktig at denne enheten og samhandlingen med den opprettholdes for sammen med lokale advokater – forsvarere og bistandsadvokater – fortsatt å kunne gjennomføre effektiv straffesaksflyt i domstolen. I forhold til straffesaksbehandlingen bemerkes det at det i samhandlingen mellom NOST/SOST og lokal påtaleenhet ved Innlandet politidistrikt foreligge retningslinjer om at alle straffesaker skal være berammet og hovedforhandling gjennomført innen 30 dager etter at saken innkom tingretten, under dette at dom skal foreligge senest 40 dager etter innkomst. Denne type rutiner og samhandling betinger nærhet og evne samt mulighet til å jobbe tett sammen for gjennomføring av saker, en ordning som antas ikke mulig å gjennomføre ved en større enhet. Dette er et av flere eksempler som viser effektiv saksflyt og gode resultater i en nær samhandling med aktørene.

Som nevnt ovenfor er eksterne juristmiljøer gjerne knyttet til rettssteder for domstolene, med dette og etablering av advokatfirmaer med tilbud til det rettsøkende publikum. En endring i struktur vil med

dette og klart kunne føre til indirekte uønskede samfunnseffekter som går på et dårligere rettshjelptilbud utover i landet i forhold til de større byer.

Fra slutten av 2013 ble Nord-Østerdal tingrett og Nord-Østerdal jordskifterett samlokalisert i nye lokaler på Tynset. Aktuell tingrett og jordskifterett har sammenfallende rettskretsgrenser. Samlokaliseringen og videreutviklingen driftsmessig har vært svært vellykket. Det har vært løpende fokus på synergier av samlokaliseringen og dette er evaluert og rapportert til DA. Erfaringene fra denne samlokaliseringen har og ført til at andre domstoler har søkt råd og veiledning for å gjøre det samme.

Uavhengig av hvordan man som domstolleder ser på forholdet mellom tingrett og jordskifterett så er det en kjensgjerning av dette gjelder to domstoler som administrativt og driftsmessig har grunnleggende likhetstrekk. Det er i så måte vanskelig å se at det reelt sett er noe annet enn fagene som i seg selv utgjør forskjellen, noe som fullt ut kan videreutvikles gjennom en sammenslåing med felles adm. enhet og to fagavdelinger. En fortsatt samlokalisering, eller ytterligere utvikling gjennom samhandling, er etter min vurdering ikke fremtidsrettet. Disse forhold tilsier klart at tingrett og jordskifterett bør slås sammen til en samlet enhet med felles administrasjon, under dette en felles adm.leder og avdelingsledere i fagfunksjoner.

Som domstolleder, med erfaring fra samlokalisering mellom tingrett og jordskifterett, fremstår det som både kunstig og irrasjonelt å opprettholde et fortsatt skille mellom tingrett og jordskifterett. Jeg viser og til DA sitt prosjektarbeide om aktuell problemstilling og til DA sitt innspill om samme gjennom rapporten om «samlokalisering eller sammenslåing av tingrett og jordskifterett». Den grunnleggende skepsis til hverandre – fra tingrett og jordskiftesiden og vise versa – fremstår som både kunstig og irrasjonell idet man i en moderne og fordomsfri kultur må bygge på de grunnleggende samfunnsoppgaver vi skal løse og foreliggende synergier og fellestrekk som absolutt bør utvides og videreføres.

Ved NOST og SOST (Nord-Østerdal tingrett og Sør-Østerdal tingrett) er det i dag en domstolleder, to embetsdommere, tre dommerfullmektiger og ni saksbehandlere, dvs. samlet 15 ansatte. Ved Nord-Østerdal jordskifterett er det tre dommere, tre ingeniører og to saksbehandlere, samlet åtte ansatte.

En sammenslått domstol i Østerdalen, av både angitte tingretter og Nord-Østerdal jordskifterett, vil med dette ha en samlet bemanning på ni dommere, tre ingeniører og elleve saksbehandlere, dvs. samlet mint 23 ansatte. Man dette får man en robust domstol som fullt ut kan ivareta dagens og fremtidens utfordringer både faglig og utviklingsmessig. Dette gir og større muligheter til evt. fremtidig samhandling i forhold til behandling av enkeltsaker og ikke minst kompetansebygging og faglige miljøer.

For tingrettens del, knyttet til saker etter barneloven og barnevernloven, vil man med dette og oppnå muligheten for tilfredsstillende spesialisering slik som dette er fokusert på etter regjeringens fremlegg vedr. fremtidig behandling av saker etter barnelovens og barnevernloven. Med dette oppnår man og tilstrekkelig grad av geografisk nærhet til de sårbare grupper som faller innenfor saker som behandles etter hhv. barneloven og barnevernloven.

Det er pr. i dag fullt ut tilfredsstillende lokaliteter i hhv. Elverum og på Tynset, lokaler som dekker alle behov ved en sammenslåing. En sammenslåing vil kunne medføre betydelige synergier både administrativt, ressursmessig og saksbehandlingsmessig ut i fra felles utstyr, systemer og aktørportal. Synergiene kan og tas ut gjennom den betydelige tekniske kompetansen som ingeniørene i

jordskifteretten besitter og det faktum at det er mulighet for (gjennom lovendringer) å utnytte felles dommerressurser. Vi jobber på samme saksbehandlingssystem, noe som gjør at saksbehandlerressursene i større grad kan utnyttes felles. Med dette oppnår man en enhetlig organisering med utgangspunkt i et felles tinghus med satellitt til et rettssted på Tynset for å ivareta behovet og brukerperspektivet i saker både for tingrett og jordskifteretten.

En sammenslått domstol, hvorunder og Nord-Østerdal jordskifterett inngår, bør og føre til at dagens rettskretsgrensen for Sør-Østerdal og Hedmarken jordskifterett endres slik at kommunene Åmot, Elverum, Trysil, Våler og Åsnes inngår i den nye og felles rettskrets for Østerdalen «distriktsrett», med hovedsete på Elverum og med avdelingskontor på Tynset. Den bemanningsmessige effekten vil med og styrke en samlet tingrett/distriktsrett for Østerdalen.

Et avd. kontor på Tynset vil og fullt ut dekke jordskifterettens behov i forhold til befaringer og markarbeid i nordre del av rettskretsen, dette i tillegg til tingrettens saker som av forskjellig art, som f.eks. befarings, må gjennomføres utenfor det faste rettsstedet.

Domstolkommisjonen anbefalte i NOU 2019:17 å opprette **en** samlet tingrett i nye Innlandet fylke, dvs. **en** tingrett i det som tidligere var Hedmark fylke og Oppland fylke, og med det som oppfattes å være lokalisering på Hamar. De anbefalte i tillegg å opprette/opprettholde et «rettssted» på hhv. Gjøvik, Lillehammer og Tynset.

Domstoladministrasjonen har i sitt høringsnotat prinsipielt sluttet seg til kommisjonens anbefaling, subsidiært at «Innlandet tingrett» deles i to, en Øste Innlandet tingrett og en Vestre Innlandet tingrett med nærmere angitte rettssteder.

I forhold til begrunnelsen for og behovet for å gjennomføre en strukturendring, og ikke minst realismen i forhold til det å få dette gjennomført politisk sett, så er det min anbefaling at:

- 1. Nord-Østerdal tingrett og Sør-Østerdal tingrett slås sammen til en tingrett/distriktsrett.***
- 2. Den sammenslåtte tingrett/distriktsrett skal ha sitt hovedkontor i Elverum og med rettssted på Tynset.***
- 3. Rettsstedet på Tynset bemannes med embetsdommer(e) og saksbehandler(e) og betjener saker innenfor de 8-kommuner som i dag inngår i Nord-Østerdal tingrett sin rettskrets.***

Dett forslaget er det samme som lå til grunn i Skoghøy-utvalgets utredning fra 1999 – NOU 1999:22, jf. redegjørelsen ovenfor.

Ellers kommenteres følgende:

1. Sakens geografiske tilhørighet i forhold til «rettsstedet»:

Hvis det etableres «rettssteder» innenfor «rettskretsen» så må det klart reguleres hvilke saker som skal behandles ved «rettsstedet», alt slik at man reelt sikrer forutsatt virksomhet og betjening av i utgangspunktet alle typer saker ved «rettsstedet». Unntak kan gjøres etter prinsippet hjemlet i domstollovens §38. Et forslag kan være å knytte saksfordelingen innen den samlede rettskrets opp mot de kommuner som lå til/innenfor det nye «rettssted» sin opprinnelige rettskrets.

2. Minimumsbemanning:

Hvert «rettssted» må sikres en minimumsbemanning av dommer(e) og saksbehandler(e) slik at rettsstedets virksomhet reelt sikres bemanningsmessig som et operativt kontor.

3. Kompetanse til å etablere og å legge ned rettssteder:

For å sikre grunnlaget for etablering av, opprettholdelse av og evt. nedlegging av «rettssteder» bør det avklares hvem som skal ha denne kompetansen. Hva enten dette gjelder «hovedkontor» eller rettssted for tingrett/jordskifterett så bør denne kompetansen ligge til Kongen.

Elverum og Tynset den 20.mai 2020

Jens Morten Nesseth

sorenskriver ved Nord-Østerdal tingrett og Sør-Østerdal tingrett